

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Пламен Маринов Ралчев
УНСС, Катедра „Международни отношения“
*Научна специалност 3.3. Политически науки (Международни
отношения и външна политика)*

Относно: дисертационен труд за присъждане на ОНС **„доктор“** по *научна
специалност 3.3. Политически науки, (Политология -
Международни отношения)*

Автор на дисертационния труд: Владимир Руменов Трифонов
*Докторант по Политология
(Международни отношения)
СУ „Св. Климент Охридски“,
Философски факултет, Катедра
„Политология“*

Тема на дисертационния труд: **ИНТЕГРАЦИОННИ ПРОЕКТИ В
ЕВРАЗИЯ ПРЕЗ ВТОРОТО ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА XXI ВЕК: Актуални
измерения на отношенията на Русия с Беларус, Китай и Турция**

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал в докторска програма към Катедра „Политология“ във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ с научен ръководител доц. д.п.н. Мария Пиргова. Изпълнил е задълженията си по индивидуалния план и е отчислен с право на защита на дисертационен труд.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Рецензираният дисертационен труд се състои от увод, пет глави със сравнително балансиран обем, заключение, с обем на основния текст 226 стр., допълнени с приложение и библиография, която включва 375 източника, от които 299 са на кирилица, 76 на латиница.

Темата на изследването е актуална и с висока степен на дискуссионност, което дава възможност за приносен характер на изследването. Има ясно формулирана цел и детайлно конкретизирани изследователски задачи. Изяснени са обектът и предметът на дисертационното изследване. Формулирани са няколко изследователски хипотези. Демонстрирано е познаване на научната литература и изследваната в дисертационния труд проблематика. Приоритетно са използвани руски автори.

Основната теза на дисертационния труд - *„Русия като движещ фактор на интеграционните процеси в евразийското пространство действа от гледна точка на своето разбиране за държавен интерес, а постиженията и неуспехите на интеграционните процеси се определят от капацитета за съчетаване на руския държавен интерес с държавните интереси на другите участници.“* – определя основния фокус върху политиката и интересите на Русия и взаимодействията ѝ с избрана група от участници в геополитическото пространство на Евразия.

Дисертацията е структурирана в пет глави, увод и заключение. Първа глава е теоретична и въвежда основните идеи, понятия и категории, които се използват в изследването. Дефинирано е евразийското пространство, както и различните възгледи за него. Представени са идеите на някои от видните теоретици на евразийството и неоевразийството, както и най-популярните теории за икономическа интеграция.

Втора глава е посветена на Евразийския икономически съюз, който е най-сериозният опит на Русия да реинтегрира част от пост-съветското пространство.

В трета глава е изследвано развитието на проекта за Съюзната държава Русия-Беларус като ядро на Евразийския икономически съюз, както и влиянието на външни и вътрешнополитически фактори в Беларус върху интеграционните процеси в Евразия.

Четвърта глава е посветена на амбициите на Турция да осъществи свой интеграционен проект, който да включва тюркските държави от Южен Кавказ и Централна Азия. Това са контактните или критичните зони, в които усилията на Турция могат да се сблъскат с амбициите на Русия.

Пета глава изследва перспективите за взаимодействие между проекта Евразийски икономически съюз и инициативата на Китай „Един пояс-един път“. Анализира се спецификата на руско-китайското партньорство и се прави опит да се отговори на въпроса за бъдещите отношения между двете държави и влиянието, което ще имат върху евразийското пространство.

Работата завършва със заключение, съдържащо верификацията на хипотезите и изводите от изследването.

В работата многократно се разглежда и ролята на Организацията на договора за колективна сигурност (ОДКС), но не се отделя специално внимание на други проекти и обединения в евразийското пространство – например ОНД, ШОС и усилията за централноазиатска интеграция.

В методологично отношение работата прилага геополитически, сравнителен институционален и сравнителен исторически анализ.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представена е философията на евразийството и ползите от нея за Русия. Подробно са представени теоретици на евразийството като Л. Гумилъв и Александър Дугин. Направен е обстоен преглед на еволюцията, логиката, съдържанието, етапите и институционалните форми на интеграцията на Евразийския икономически съюз. Макар и много накратко, все пак добро впечатление прави опитът на автора да очертае някои от основните препятствия пред опитите на Русия за интеграция на Евразия, както и слабата търговска обвързаност на страните от ЕИС, които повече търгуват с трети страни навън отколкото помежду си в съюза. Това са едни от много малкото критични перспективи в текста, които трябва да отчетат и слабостите на този геополитически проект.

Разгледани са влиянията в Централна Азия и сценарии за отношенията на Русия с Турция и Китай и отражението им върху интеграционните процеси в Евразия. Особено внимание е отделено на сложния характер на руско-китайското сътрудничество и перспективите пред неговото развитие.

Заключението малко механично повтаря изводите, обособени в края на всяка от главите на дисертационния труд. Би било добре да има по-голяма дълбочина на обобщенията и изводите. Авторът твърди, че хипотезите на изследването са верифицирани, но има известно несъответствие между подбрани аргументи, които чертаят позитивни тенденции, и изводите, които авторът прави, съдържащи негативни или песимистични прогнози, без да е отделено достатъчно внимание именно на критичните аргументи, обосноваващи негативните прогнози. И тук нямам предвид критични аргументи срещу влиянието на външни фактори в Евразия като САЩ, Великобритания и др., а критично осмисляне на самата политика на Русия, която е представена в преобладаващо мажорен тон.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертантът е формулирал пет претенции за научни приноси, от които частично можем да приемем, че работата като цяло представлява първи опит в българската политологична наука за систематично изследване на съвременната евразийска интеграция в лицето на основните участници в нея. Втората претенция за принос е теза на автора, която считам, че не е достатъчно убедително обоснована в изложението, т.е. може и да е така, но може и да не е така. Прогнози и сценарии няма, поради което не виждам какъв е научно-приложният принос от това. Това можеше да бъде компенсирано и от съвсем обикновен SWOT анализ. Третата претенция за принос е прекалено общо формулирана, т.е. кое точно от всичко е принос. Четвъртата и петата претенция за принос са по-точни и ги приемам без възражение.

Бих добавил, че дисертационното изследване конкретизира и задълбочава един обект и предмет на изследване, които са сравнително слабо присъстващи в българската политологична наука, и в този смисъл - принос на работата е обогатяването и допълването на съществуващи знания.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът има впечатляващ брой от десет публикации, свързани с темата на дисертационното изследване, което показва систематични усилия в научно-изследователската работа и активно публично апробиране на тезите на автора и научните му резултати.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат в обем от 20 страници синтезирано и точно отразява съдържанието и определени важни акценти, изводи и обобщения от дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

В своята цялост дисертационното изследване представлява епистемологична апологетика на геополитиката и теорията на евразийството в различните му варианти с определен идеологически заряд, очертаващ като цяло положителни и перспективни очаквания за развитие на интеграционните проекти, аранжирани и конструирани от Русия.

В дисертацията евразийската идея и интеграционните проекти в това пространство са предпоставени като даденост и са добър пример за политическо програмиране и за действието на т.нар. „политтехнологии“. Авторът още в началото прави уговорката и поставя ограничението, че няма да обръща внимание на мнения и оценки на други актьори освен руски, китайски и турски, но в крайна сметка се позовава на Зб. Бжежински, който все пак е изразител на американския дискурс.

Остава впечатлението за известна избирателност при аргументите и предпоставени изводи и заключения. Работата би спечелила ако бяха включени и по-критични гледни точки, за да има един по-плътен аналитичен синтез, а не само представяне на евразийската интеграция като неизбежен и безалтернативен факт, което създава впечатление за политически програмен документ.

Като цяло работата прилага реалистички и геополитически подход, но основна слабост е безкритичното представяне на евразийството като политически инженеринг. Споменатият славяно-тюркски синтез, еманация на който е представено евразийството, може да се разглежда и като „русификация“ и тук авторът може да се ангажира в по-голям дебат, който той като че ли избягва в цялото изложение.

Интересен е въпросът дали Русия е уникална цивилизация или просто мисли за себе си като такава и се представя като такава за пропагандни цели? В този смисъл евразийството представлява идиосинкратичен синтез за уникалното място и роля на Русия в света и е израз на една неудовлетворена пасионарна енергия, която цели трансформацията на пространството.

Много автори говорят за Евразия като ясно обособено пространство, но не е ли това всъщност едно аморфно пространство, което Русия, а и други сили, просто искат да контролират? Ако приемем, че Евразия е реалност, то какви са характеристиките на евразийската идентичност – политически, икономически, социални, културни?

Използването на концепциите за Евразия и т.нар. Малка Евразия всъщност са амбиции за изграждане на Голяма Русия = Русский мир. И това изисква по-задълбочен анализ, най-вече за последиците. Особено за Европа. За Европа Русия е аморфна източна граница. А за Русия Европа е западна граница на Евразия. Оттук и въпросът - Евразийството не е ли в ущърб на Европа – неговата цел не е ли стратегически да принизи, обезсили и обезсмисли Европа?

8. Заключение

По моя преценка, рецензираният дисертационен труд представлява завършено самостоятелно научно изследване, удовлетворява основните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане. Не ми е известно да е установено плагиатство в този текст.

Въз основа на всичко казано дотук, макар и с някои резерви и критични бележки, подкрепям присъждането на образователната и научна степен “доктор” по 3.3. Политически науки (Политология - Международни отношения) на Владимир Руменов Трифонов.

15.04.2022

София

Подпис:

доц. д-р Пламен Ралчев